

տեն՝ թէ այս բաժանումը կարելի է կարգ մը միտքերու համար:

Դաւով կրօնական զգացումին, ոչ մէկ ազերս չունի ան՝ ո՛չ այս կամ այն ճշգրիտ յայտնութեան և ո՛չ ալ որեւէ մեթոտաւոր հրամանակարարի հետ: Արդ, հնա՞ր է ուսումնասիրել գիտութիւնները, առանց բռնութեամբ տեսակ մը կրօնական սարսափէ սահող քնութեան հանդէպ, որ կը վարէ ամէն ինչ անողոք օրէնքներով, և որուն բոլոր մանրամասնութիւնները, որչափ զբուռաբաւ խելամուտ ըլլանք անոնց, նոյնչափ կը հարկադրեն մեզի անսահման սքանչացում մը:

Որքան խորը թափանցենք, այնքան աւելի պիտի տեսնենք՝ թէ ոչինչ գիտենք անհունի տիեզերքէն (cosmos): Սակայն, մեր ազիտութեան տարածութիւնը արդեւք մը չէ մեր հիացումին խորութեան:

Charles RICHET

Անբանաւոր կը նկատեմ ես ընդդիմադրել կրօնքն ու գիտութիւնը, որոնք, ինչպէս ինծի կը թուի, պէտք է մեան իւրեանց որիչ կալուածներուն մէջ: Անոնցմէ մէկը միւսին դէմ լարել՝ ո՛չ մէկ օգուտ կրնայ ունենալ, և ասիկա, մանաւանդ գործն է անոնց՝ որոնք լաւ չեն սորված ո՛չ մին և ոչ միւսը:

Paul SABATIER

Անկարելի կ'երևի ինձ՝ քանի մը տողերու մէջ՝ իր ներկայացուցած տարբեր կողմերովը քննել այն հարցը, զոր ինձ ուղղելու պատիւը կ'ընէք: Հարկ էր արդարեւ սահմանել՝ թէ ի՞նչ պէտք էր հասկընալ գիտութիւն կամ կրօնական զգացում ըսելով. յետոյ հետազօտել՝ թէ ինչո՞վ կը զանազանին գիտութիւնն ու կրօնական զգացումը ա՛յս կամ այն ժամանակներու. և միեւնոյն թուականի մարդոց, և նոյն իսկ մէ՛կ մարդու մէջ՝ իր տարիքին համաձայն. ապա նկատի առնել ինչ որ գիտութիւնն ու կրօնական զգացումը կրնան ազդել իրարու փոխադարձաբար, իրենց եղափոխումի զանազան աստիճաններուն մէջ:

Կը խորհիմ թէ այդպիսի ուսումնասիրութիւն մը չէք սպասել ինձմէ, այլ պարզապէս կը հարցնէք՝ թէ ոմանց հաստատած և ուրիշներու միտած գիտու-

թեան և կրօնական զգացումի ներհակութիւնը՝ համաձայն է տափակ իրականութեան թէ ո՛չ:

Այդ հորիզոնը միայն աչքի առջև ունենալով՝ կը կարծեմ թէ սապէս կարելի է պատասխանել. գիտութեան և կրօնական զգացումի միջև խիստ կախում մը չի կրնար ընդունուիլ վճռակականապէս, և հարկ է խոստովանիլ, տեղեկանալով այլեայլ կրկիրներու մէջ համաբաւեւած գիտուններու կենսագրութեան՝ թէ նոյն իսկ հակակրօն զազափարներ ունեցողները կրցած են մեծաքայլ յառաջանալ գիտութեան գիտնին վրայ. եղած են նախ ուրիշներ՝ ոչ աննշաններ՝ ինչպէ՛ս՝ Newton, Cassini, Herschell, Faraday, Biot, և այլն, որոնց գիտութիւնը իրենց բուն գրուածներուն կամ իրենց ժամանակակիցներուն վկայութեան համաձայն՝ լծորդուած է կրօնական անմխտելի զգացումներուն հետ:

G. BERTRAND

Ս Ս Տ Ո Ր Ա Մ Ը

Տեսողութեան ծիւղին մէջ լուս. ստեպին է բոք չիմ կանթեղի մի խորանի մօտ մաւրաւէն, Ուր կը մաւրի բիւր հեռակի ծուխ քելերէն Լոյսին երազն ու ձայներուն բիւրեղը որ:

Ու միւտուր լրօտքիւնն է դառնումաւ Աղօթքին պէս աւ կնից ա՛յլ շքուններուն Թախանձաւէ աննուն գաղտնիք. սիւներուն Վրայ կ'իջնէ բաւիւններուն բոք խաւար:

Մէկը միւսին ձեռք ջրող կոյս մ'է հոլանի Գողցես ամէն սիւն հին պարի մէջ բռնական. Զի ծաղկեցուց իր նուրբաւոր լուսնական,

Բազկասարած էր լայն խաչին վրայ կ'աւիւնի Ասուածն՝ ամէն հեաղի համար ստեպի մի բոք, Լոյսին արեւն ու ձայներուն բիւրեղը որ . . .

Գանիւր:

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱԹ